

Kenniswerkplaats Leefbare Wijken

Jaarverslag 2016

Dr. P.M. Karré & Dr. E. Snel

m.m.v. M. Kreukniet

Erasmus University Rotterdam
Make it happen.

The Erasmus University logo, featuring the word "Erasmus" in a white, cursive script font.

Voorwoord

Rotterdam heeft de afgelopen jaren een heuse renaissance meegemaakt. In plaats van alleen de 'slechte', voert de stad inmiddels ook een aantal belangrijke 'goede' lijstjes aan en is in trek bij toeristen en nieuwe inwoners. Ook is er al veel verbetering te zien in verschillende (echter nog niet alle) Rotterdamse wijken en buurten, zowel op sociaal als fysiek vlak. Hoe kunnen we er voor zorgen dat deze veranderingen bestendigen en dat positieve veranderingen in enkele wijken doorwerken naar de stad als geheel? Hoe kunnen alle wijken (dus ook de voormalige 'aandachtswijken') en hun bewoners voldoende zelfredzaam en veerkrachtig worden om alle voorzienbare en onvoorzienbare veranderingen aan te kunnen? En wat betekent de opkomst van de coproducerende, zelfredzame en vooral ook van de 'boze' burger voor de relatie tussen de gemeente en de Rotterdammer en de verhoudingen tussen verschillende bevolkingsgroepen?

De Kenniswerkplaats Leefbare Wijken helpt antwoorden op deze vragen te formuleren door als kennismakelaar wetenschap en praktijk in processen van kennisproductie bij elkaar te brengen. Dat doen we op een praktijkgerichte en multidisciplinaire manier, waarbij we steeds in elk geval een sociologische kijk (focus op aard, oorzaak en gevolgen van een maatschappelijk vraagstuk) en een bestuurskundig perspectief (focus op de mogelijkheden het vraagstuk aan te pakken in samenwerking tussen overheid, burgers en bedrijven) met elkaar combineren.

In 2016 hebben we op deze manier veel nieuwe kennis vergaard en een aantal betekenisvolle ontmoetingen en gesprekken geëntameerd tussen beleid en wetenschap. Er is onder de vlag van de Kenniswerkplaats een aantal mooie publicaties uitgebracht, waaronder onderzoeken over buurtwachten, de onderkant van de particuliere woningmarkt en de mogelijke positieve en negatieve gevolgen van gemengd wonen. En wij hebben een aantal goed bezochte bijeenkomsten georganiseerd, waaronder een discussie over de Rotterdamwet, over de relatie tussen wetenschap en beleid en een workshop bij het allereerste Rotterdam Kennisfestival.

In dit document brengen wij verslag uit van alle activiteiten en successen van de Kenniswerkplaats Leefbare Wijken in 2016. Wij verheugen ons er op om met de betrokken stakeholders ook in 2017 te werken aan de leefbaarheid van wijken en buurten in Rotterdam door een productieve verbinding tussen de werelden van wetenschap en beleid.

Dr. Philip Marcel Karré (karre@fsw.eur.nl)

Dr. Erik Snel (snel@fsw.eur.nl)

*Coördinatoren Kenniswerkplaats Leefbare Wijken
Department of Public Administration and Sociology (DPAS)
Erasmus Universiteit Rotterdam*

Organisatie

De Kenniswerkplaats Leefbare Wijken wordt getrokken door een *regiegroep* en een *programmagroep*. De regiegroep vormt het dagelijks en de programmagroep het algemeen bestuur.

Regiegroep

De regiegroep komt eens per drie weken bijeen. Zij fungeert als een soort dagelijks bestuur van de Kenniswerkplaats en houdt zich dus met name bezig met de dagelijkse, meer uitvoerende taken.

Gedurende het verslagjaar bestond de regiegroep uit de volgende leden:

- Hermann Jäger (directeur cluster Stadsbeheer van de gemeente Rotterdam)
- Godfried Engbersen (professor Sociologie, Erasmus Universiteit Rotterdam)

Hermann Jäger en Godfried Engbersen zijn formeel de “trekkers” van de Kenniswerkplaats, maar vervullen in de praktijk met name een rol op de achtergrond. Daarnaast bestond de regiegroep uit:

- Frank Kenselaar (adviseur Stadsbeheer, gemeente Rotterdam)
- Hans van Maastricht (senior beleidsadviseur Maatschappelijke Ontwikkeling, gemeente Rotterdam)
- Wim van der Zanden (onderzoeker Onderzoek en Business Intelligence, gemeente Rotterdam)
- Marjolein Kooistra (vanaf 01-09-2016) (communicatieadviseur Faculteit Sociale Wetenschappen, Erasmus Universiteit Rotterdam)
- Philip Karré (wetenschappelijk docent Department Public Administration & Sociology, Erasmus Universiteit Rotterdam en tevens senior onderzoeker van lectoraat Dynamiek van de Stad, Hogeschool Inholland)
- Erik Snel (universitair docent Department Public Administration & Sociology, Erasmus Universiteit Rotterdam)

Tot 1 juli fungeerde Erik Snel voor 1 dag per week als coördinator van de Kenniswerkplaats. Vanaf 1 juli 2016 werd hij in deze rol vervangen door Philip Karré. In 2017 zullen Karré en Snel het coördinatorschap van de Kenniswerkplaats gezamenlijk op zich nemen.

Vanaf 1 februari 2016 werd de regiegroep bijgestaan door Mariëlle Kreukniet, student Bestuurskunde van de Erasmus Universiteit Rotterdam, eerst als stagiaire en vanaf 1 september als student-assistent. Haar taken bestonden onder andere uit het voorbereiden, plannen en uitvoeren van evenementen, social media en websitewerkzaamheden en administratief werk.

Programmagroep

De programmagroep van de Kenniswerkplaats Leefbare Wijken komt minimaal één keer per jaar bijeen. Zij vormt een soort algemeen bestuur en houdt zich in deze functie vooral bezig met algemene, beleidsgerelateerde vraagstukken. Zo verzamelt de programmagroep beleidsvragen op het gebied van leefbaarheid in wijken en buurten, die op dit moment spelen bij de gemeente Rotterdam. Deze beleidsvragen vertaalt de programmagroep naar wetenschappelijke

kennisvragen en maakt afspraken over welk soort onderzoek er het beste bij kan helpen deze vragen te beantwoorden. Ook is de programmagroep de plek waar onderzoekers de laatste wetenschappelijke inzichten, trends en ontwikkelingen inbrengen op het gebied van leefbaarheid in wijken en buurten en de gemeente kunnen attenderen op maatschappelijke en wetenschappelijke ontwikkelingen, die nadere beleidsmatige aandacht behoeven.

De programmagroep van de Kenniswerkplaats Leefbare wijken bestaat uit vertegenwoordigers van relevante clusters van de gemeente Rotterdam én uit onderzoekers van kennisinstututen die werkzaam zijn op het brede gebied van leefbaarheid in wijken en buurten. In 2016 participeerden de volgende personen in de programmagroep

Namens de gemeente Rotterdam

- Leonie Andriessse (cluster Stadsontwikkeling, gemeente Rotterdam)
- Shona Dickson (directie Veiligheid, gemeente Rotterdam)
- Mirjam de Graaf (cluster Maatschappelijke Ontwikkeling, gemeente Rotterdam)
- Maya von Harras (cluster Stadsbeheer, gemeente Rotterdam)
- Marn van Rhee (onderzoeker Onderzoek en Business Intelligence, gemeente Rotterdam)
- Ruth Höppner (Bureau Frontlijn/Veldacademie, gemeente Rotterdam)
- Victor Dreissen (Woningcorporatie Woonbron, Rotterdam)

Namens de kennisinstututen:

- Irma Bogenrieder (Rotterdam School of Management, Erasmus Universiteit Rotterdam)
- Martijn Burger (Erasmus School of Economics, Erasmus Universiteit Rotterdam)
- Arwin van Buuren (Bestuurskunde, Erasmus Universiteit Rotterdam)
- Robert Dur (Erasmus School of Economics, Erasmus Universiteit Rotterdam)
- Derk Loorbach (Drift, Erasmus Universiteit Rotterdam)
- Frank van Steenberg (Drift, Erasmus Universiteit Rotterdam)
- Afke Weltevrede (Risbo, Erasmus Universiteit Rotterdam)
- Rene van Swaaningen (Criminologie, Erasmus Universiteit Rotterdam)
- Marnix Eysink Smeets (lectoraat Dynamiek van de Stad, Hogeschool Inholland)
- Reinout Kleinhans (TU Delft, Bouwkunde)
- Vincent Smit (Hogeschool Den Haag)
- Vasco Lub (zelfstandig onderzoeker, Rotterdam)

Activiteiten

In 2016 heeft de Kenniswerkplaats Leefbare Wijken onderzoek op een drietal terreinen geëntameerd, een vijftal bijeenkomsten georganiseerd en op basis van lopend en afgerond onderzoek een zestal publicaties uitgebracht.

Onderzoek

Het door de Kenniswerkplaats in 2016 uitgezette onderzoek had betrekking op de onderwerpen (1) gemengd wonen / gentrification en (2) seksuele straatintimidatie. Ook is de Kenniswerkplaats (3) medefinancier van twee PhD-plekken bij de Erasmus Universiteit.

1. *Gemengd wonen / gentrification*: in het kader van haar beleid dat zich richt op kansrijke wijken en sterke schouders, heeft de gemeente behoefte aan inzichten over mogelijke gevolgen van gemengd wonen in wijken en buurten. De onderzoeksactiviteiten van de Kenniswerkplaats op dit terrein in 2016 waren tweeledig: enerzijds hebben wij mogelijke

positieve en negatieve gevolgen van gemengd wonen in kaart gebracht door middel van een zogenoemde effectenarena (zie ook bijeenkomsten en publicaties). Daarnaast heeft de Kenniswerkplaats aan twee sociologen opdracht gegeven om een 'systematic literature review' uit te voeren naar welke mogelijke positieve en negatieve effecten van gemengd wonen in de literatuur genoemd worden in situaties, die vergelijkbaar zijn aan de Rotterdamse context. Dit onderzoek is eind maart 2017 afgerond.

2. *Seksuele straatintimidatie*: in opdracht van de Directie Veiligheid van de gemeente Rotterdam heeft de Kenniswerkplaats dr. Tamar Fischer (Afdeling Criminologie, Erasmus Universiteit Rotterdam) een 'mixed method' onderzoek laten doen over hoe vaak seksuele straatintimidatie in Rotterdam voorkomt en wat de gevolgen er van zijn. Het onderzoek wordt deels door de gemeente en deels door de Kenniswerkplaats gefinancierd. De onderzoeksuitkomsten worden in februari 2017 gepresenteerd.
3. *Promotieplekken*: Begin 2016 zijn door de Kenniswerkplaats twee promovendi (Gijs Custers en Iris Glas) aangetrokken die onderzoek gaan doen naar stedelijke ontwikkelingen op basis van gegevens van de Sociale Index, de Veiligheidsindex en het nieuwe Wijkprofiel. Godfried Engbersen is hun promotor en Erik Snel hun dagelijks begeleider.

Bijeenkomsten

In 2016 heeft de Kenniswerkplaats Leefbare Wijken een vijftal publiek toegankelijke bijeenkomsten georganiseerd:

1. *Werkbijeenkomst effectenarena beleid 'Kansrijke Wijken'*: op 11 januari heeft de Kenniswerkplaats een werksessie georganiseerd voor ambtenaren, onderzoekers en andere stakeholders met als doel om samen te werken aan een zogenoemde 'effectenarena'. Met behulp van deze methodiek zijn mogelijke positieve en negatieve gevolgen van gemengd wonen / gentrification op een aantal terreinen (wonen, onderwijs, buitenruimte) in kaart gebracht. Doel van deze exercitie was om als mogelijke achtergrond te dienen voor een eventuele MKBA van het door de gemeente gevoerd beleid.
2. *Presentatie onderzoek buurtwachten*: in opdracht van de Kenniswerkplaats heeft dr. Vasco Lub in 2015 onderzoek verricht over buurtwachten. Dit onderzoek is bij een bijeenkomst op 3 maart gepresenteerd. Een videoverslag van deze presentatie alsook het eindrapport zijn op de website van de Kenniswerkplaats te vinden.
3. *Lezing Rotterdamwet*: in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is een evaluatieonderzoek verricht van de zogenoemde Rotterdamwet. De betrokken onderzoekers (Cody Hochstenbach, Justus Uitermark en Wouter van Gent) presenteerden hun bevindingen op verzoek van de Kenniswerkplaats bij een lezing op 17 mei bij Hogeschool Inholland. Een co-referaat werd verzorgd door Pieter Bol van cluster Stadsontwikkeling. Een videoverslag van deze presentatie is op de website van de Kenniswerkplaats te vinden.
4. *Expertmeeting en workshops 'kennis en beleid verbinden'*: uit de evaluatie van alle Rotterdamse kenniswerkplaatsen kwam dat het niet altijd makkelijk is om kennis en beleid op een productieve manier met elkaar te verbinden. Dat heeft met name te maken met de verschillende perspectieven, doelen en belangen die ambtenaren, politici en wetenschappers hanteren. Om dit dilemma bespreekbaar te maken, heeft de Kenniswerkplaats Leefbare Wijken op 14 juni een expertmeeting met workshops georganiseerd voor alle bij de kenniswerkplaatsen betrokken personen.
5. *Workshop omgevingswet bij Rotterdam Kennisfestival*: bij het Rotterdam Kennisfestival op 12 december organiseerde de Kenniswerkplaats Leefbare Wijken in samenwerking

met het Kennispunt Inspraak en Participatie van de gemeente een workshop over inspraak en participatie met de nieuwe omgevingswet. Het verslag van de workshop is op de website geplaatst.

Publicaties

Naar aanleiding van door de Kenniswerkplaats geëntameerd onderzoek zijn in 2016 de volgende publicaties uitgebracht:

1. "[Overheidsparticipatie in burgerprojecten](#)". Marc Schuilenberg betoogt in dit artikel dat niet alleen de rol van de burger verandert in de participatiesamenleving, maar ook de rol van de overheid. Gepubliceerd in Justitiële Verkenningen, 5(42), p. 11-26.
2. "[Buurtwachten in Nederland](#)". Vasco Lub kijkt in zijn artikel naar de ontwikkeling, mechanismen en morele implicaties van buurtwachten. Gepubliceerd in Justitiële Verkenningen, 5(42), p. 27-44.
3. "[Buurtsurveillance in de Haagse Schilderswijk](#)". Erik Snel kijkt samen met Mohamed Boutasmit naar het fenomeen buurtsurveillance en hoe die door jongeren in de Haagse Schilderswijk wordt ervaren. Gepubliceerd in Justitiële Verkenningen, 5(42), p. 45-58.
4. "[Grijs wonen in Rotterdam](#)". Een onderzoek van Tom de Leeuw, Anne van Summeren en Erik Snel naar de kansen en beperkingen voor huurders en verhuurders aan de onderkant van de particuliere woningmarkt in Rotterdam.
5. "[Effectenarena: kansrijke wijken voor gezinnen](#)". Eerste verdieping en toetsing van het beleidsprogramma *Kansrijke Wijken* van gemeente Rotterdam.
6. "[De burger op wacht. Het fenomeen 'buurtpreventie' onderzocht.](#)" Onderzoek van Vasco Lub over hoe buurtwachten in Rotterdam en in Tilburg in de praktijk functioneren.

Alle publicaties en nieuwsberichten zijn te vinden op de website van de Kenniswerkplaats, www.kenniswerkplaats-leefbaar.nl. De videoverslagen van onze bijeenkomsten zijn ook op de website te vinden, alsook in de Youtube-feed van het Department for Public Administration and Sociology (DPAS), <https://www.youtube.com/channel/UCRA6H8aMoV2jXHMZkAkzRZw>. Sinds medio 2016 gebruikt wij ook de Twitter-handle @KWP_Leefbaar om over de activiteiten van de Kenniswerkplaats te communiceren.